

Synneddsättning

En synneddsättning innebär att även med glasögon och god belysning ha svårigheter med att läsa tryckt text, eller att med synens hjälp orientera och förflytta sig.

Synneddsättning kan vara allt från lindrig till svår synneddsättning och blindhet. Det innefattar även cerebral synneddsättning (CVI), vilket innebär perceptionssvårigheter det vill säga svårigheter att tolka synintryck. Det kan innebära svårigheter med avståndsbedömning, ansiktigenkänning och att orientera sig.

Många har även ytterligare funktionsneddsättningar till exempel utvecklingsstörning, rörelsehinder och hörselnedsättning. Det är också vanligt att synneddsättning är en sekundär funktionsneddsättning inom flera diagnoser.

Gruppen med CVI ökar vilket delvis förklaras av att sjukvården idag kan klara mycket för tidigt födda barn där hjärnan inte är färdigutvecklad. Övriga orsaker till synneddsättning är många, bland annat ärftliga faktorer, infektioner eller trauman.

Språkutveckling och kommunikation

Språk och språkutveckling är generellt sett försenad i gruppen med svår synneddsättning. Det har bland annat att göra med svårigheter att härma i leken och interagera med sin omgivning. Därför är det viktigt att barnet får träna på sociala färdigheter. Med hjälp av syntolkning, vilket innebär att tillsammans med barnet uppmärksamma och sätta ord på händelser och ljud i omgivningen, får barnet information om sådant det inte ser och på sikt en förståelse för vardagliga situationer.

En annan viktig fråga är hur barnet ska läsa. Med hjälp av dator kan eleven skriva och läsa med förstoring eller med talsyntes. Om synneddsättningen leder till svårighet att läsa vanlig skrift får barnet lära sig läsa punktskrift. Förberedande punktskriftsinläring påbörjas i tidig ålder.

De som behöver använda punktskrift lär sig läsa punktskrift i skolan ungefär i samma takt som andra barn lär sig läsa. Någon riktig snabb läsning kan man sällan träna upp sig till, men en normal högläsningstakt är ingenting ovanligt efter målmedveten träning under hela skolgången. Punktskrift kan man läsa på papper eller via dator som är kopplad till en punktskriftsskärm. Här har vi att göra med två helt olika motoriska sätt att läsa som båda behöver övas.

De som förutom sin synneddsättning även har en funktionsneddsättning med nedsatt kognition har ofta en mycket begränsad kommunikation eftersom bild och symbolstöd som vanligen är till stor hjälp inte blir funktionellt på grund av

synnedsättningen. Att ta hjälp av hörseln och känseln blir då extra viktigt.

Vad kan underlätta lärandet?

Dator med anpassning kan underlätta lärandet för alla med synnedsättning och är en förutsättning för elever med flera funktionsnedsättningar. Många elever med lindrig till måttlig synnedsättning läser vanlig text med hjälp av förstöringsverktyg.

Punktskrift

De flesta elever med svår synnedsättning behöver använda punktskrift och ha tillgång till läromedel med punktskrift.

Lyssna på text

Punktskrift är ett långsammare sätt att läsa. För att klara av att läsa stora mängder behöver man kunna komplettera genom att lyssna på text och kunna reglera hastigheten för att hinna igenom större mängder text. Även de elever som läser med förstoring behöver kunna komplettera med att lyssna på text för att effektivt kunna ta in stora textmängder.

För dem som av olika anledningar inte kan ta till sig text via punktskrift eller förstoring är det nödvändigt att kunna lyssna på text.

Skärmläsare

De som har svår synnedsättning behöver läromedel där all text är tillgänglig för skärmläsare, ett program som förmedlar text som antingen tal eller punktskrift. Både när man lyssnar på text eller använder punktskriftsskärm har man sämre möjlighet till överblick över textmassan. Detta kan man i viss mån underlätta genom att skärmläsaren kan rada upp de rubriknivåer som bör finnas inlagda i texten. Det ger en möjlighet att ändå få viss överblick och kunna ta sig fram smidigare i texten.

Alternativ bildpresentation

Bilder i läromedel behöver beskrivas på ett alternativt sätt för den som inte ser. Det kan vara taktila bilder, det vill säga bilder som går känna på eller bildbeskrivning i textform så att eleven kan lyssna med sin talsyntes eller läsa med punktskriftsskärm. Det kan också vara syntolkning av film. Tredimensionella figurer som numera kan genereras av 3D-skrivare är ytterligare en möjlighet till alternativ bildbeskrivning.

Pedagogisk anpassning

Layout och grafiska element i ett läromedel som bilduppgifter, ikoner, korsord, matematiska uppställningar och annan visuell information behöver ibland arbetas om för att bli begripliga.

Alternativa styrsätt

Läromedlet ska vara möjligt att styra med kommandon från tangentbordet så att eleven kan komma åt alla delar i läromedlet.

Tydlig layout

För personer med synnedsättning behövs läromedel som är utformade på ett tydligt och klart sätt. Särskilt för dem med CVI.

Individuella inställningar

Det bör vara möjligt att ändra typsnitt, textstorlek och avstånd mellan bokstäver och rader i läromedel eller texter.

Webbaserat

Ett webbaserat läromedel är oberoende av operativsystem, vilket innebär att eleven kan använda den anpassade digitala utrustningen som underlättar bäst för honom eller henne.

Följ standard

Läromedel som följer webstandarder underlättar när man behöver koppla på alternativa verktyg och individuella anpassningar. Ibland kan man ändå behöva göra skräddarsydda anpassningar för vissa elever.

Var finns eleverna?

Elever med synnedsättning finns inom alla skolformer beroende på om de förutom synnedsättningen även har andra funktionsnedsättningar.